

De stralende wereld

Margaret Cavendish

Vertaald en ingeleid door:
Thomas Heij

Inhoud

Inleiding	7
Biografie	11
<i>Margarets jonge jaren; de Engelse Burgeroorlog; in ballingschap op het continent; van Parijs naar Rotterdam; leven in het Rubenshuis; terug in Engeland</i>	
Context	21
<i>Politiek en religie; literaire context; filosofische context; eigenaardigheden</i>	
Feminisme	31
<i>De vrouw als gekooid vogeltje; zeven redevoeringen over de vrouw; een rib van Adam; de vrouw in de stralende wereld</i>	
	41
Receptie	
<i>Gestoord, verwaand en belachelijk; de weergaloze prinses; Mad Madge; Constantijn Huygens; Virginia Woolf; hedendaagse reacties</i>	
Bronnen	54
De stralende wereld	57
Nawoord	239

Ets van Margaret Cavendish door Petr. van Schuppen, naar
Abraham Diepenbeeck, voorblad van *The World's Olio* uit 1655

Inleiding

Hoe zou de wereld eruitzien met een vrouw aan de macht? Een antwoord op die vraag geeft Margaret Cavendish, hertogin van Newcastle, in *De stralende wereld*, een feministische utopie en een van de eerste sciencefictionromans. De roman verscheen in 1666, toen politiek en wetenschap werden gedomineerd door mannen. Die beschimpten haar: een vrouw die zich bezighield met zulke gewichtige zaken, dat was onbestaanbaar. Cavendish trok zich er niets van aan en brak door met dit originele, filosofische en grappige boek. Een klassieker die schrijvers en denkers tot op heden inspireert.

De stralende wereld vertelt het verhaal van een jonkvrouw die wordt ontvoerd en via de noordpool in een andere wereld belandt. De steden zijn er gemaakt van de mooiste edelstenen en de mensen lijken er op dieren. In een mum van tijd schopt de jonkvrouw het tot keizerin en zet ze politiek, religie en wetenschap naar haar hand. Daarbij wordt ze op wonderlijke wijze bijgestaan door de geest van de hertogin van Newcastle. Samen nemen ze vervolgens wraak op het onrecht dat de hertogin is aangedaan. Zo levert Cavendish met haar utopie een geestige en fantasierijke kritiek op de samenleving, wetenschap en politiek.

Margaret Cavendish werd geboren in 1623. Ze groeide op in een gegoede familie, werd hofdame van koningin Henriëtte Maria (1609–1669) en volgde haar tijdens de Engelse Burgeroorlog (1642–1651) in ballingschap naar Parijs. Daar ontmoette ze de eveneens verbannen William

Cavendish, markies van Newcastle. Ze trouwden en betrokken het Rubenshuis in Antwerpen. Margaret werd bespot om haar excentriciteit en extravagante kledingstijl, maar verkeerde tegelijk in het gezelschap van grote geleerden van haar tijd. Ze was persoonlijk bekend met denkers als René Descartes en Thomas Hobbes, en werd bewonderd door Constantijn Huygens, met wie ze correspondeerde.

Als eerste vrouw – vóór Anne Conway en Mary Wollstonecraft – publiceerde Cavendish onder haar eigen naam niet alleen gedichten, korte verhalen en toneelstukken, maar ook wetenschappelijke verhandelingen. In 1667 bezocht ze – wederom als eerste vrouw – de Royal Society, de Britse academie voor wetenschappen. Pas honderden jaren later viel die eer weer toe aan een vrouw. Ook *De stralende wereld* kent feministische elementen: Cavendish laat een jonkvrouw uitgroeien tot welwillende en geliefde keizerin, en komt op voor de geloofsbelijdenis van vrouwen.

De afgelopen jaren is het werk van Cavendish in de Angelsaksische wereld herontdekt. Ook al woonde ze enkele jaren in de Nederlanden en ondanks haar goede relatie met Huygens, is Cavendish tot op heden nog relatief onbekend in Nederland. Deze eerste Nederlandse vertaling van haar werk heeft als doel deze eigenzinnige filosofe ook in Nederland bekend te maken.

Enkele thema's die Cavendish met haar utopie aansneet, zijn ook vandaag de dag in Nederland nog relevant. Meer dan drieëneenhalve eeuw later zijn vrouwen onder politici, bestuurders en wetenschappers bijvoorbeeld nog steeds ondervertegenwoordigd.

Lezen en nadenken over een fantasiewereld kan volgens Cavendish helpen dat te veranderen. Niet alleen omdat het vermakelijk is, maar vooral omdat onze verbeelding ons een leven voorschotelt dat we nog niet hebben

bereikt. Een wereld waarin we onszelf wel kunnen zijn als de echte wereld dat niet toestaat. Een wereld die volgende generaties laat zien waarom dat gewenste leven van ons geen werkelijke mogelijkheid was, zodat zij die mogelijk wel kunnen realiseren en de samenleving in de toekomst iets mooier en beter wordt.

De stralende wereld vertelt over een jonkvrouw die belandt in een andere wereld, waar de steden zijn gemaakt van edelstenen en de mensen lijken op dieren. Ze schopt het tot keizerin en zet politiek, religie en wetenschap naar haar hand. Daarbij wordt ze op wonderlijke wijze bijgestaan door de geest van de hertogin van Newcastle.

Margaret Cavendish (1623-1673), zelf hertogin van Newcastle, publiceerde als eerste vrouw onder eigen naam over filosofie. *De stralende wereld* is haar beroemdste werk: de allereerste feministische utopie én een van de eerste sciencefictionromans. Een verhaal vol ideeën, humor en ironie.

Deze uitgave bevat de eerste Nederlandse vertaling en een uitgebreide inleiding over het bijzondere werk en leven van Cavendish.

*Het werk van de hertogin straalt
door een vurige eigenzinnigheid.
Ze heeft zowel iets edels, donquichotachtigs
als iets gestoords en krankzinnigs.*

– Virginia Woolf

WWW.ISVW.NL